

15 година заштите птица на Вршачким планинама и Малом ритиу кроз активности Природњачког друштва „Геа“

Богатство разноликости фауне птица Вршачких планина, познато је у Србији и шире. Специфичан географски положај на тремећи значајних европских региона – Панонске низије, Балканског полуострва и Карпатског планинског венца, утицао је на геолошки састав и на климатске прилике, што је заједно утицало на разноликост биотопа и биодиверзитет овог подручја.

Вршачке планине и Мали рит су два заштићена подручја природе, по површини највећа у општини Вршац. Пружају се на укупно 5300 хектара, источно и североисточно од града Вршца, дотичући саме његове рубне делове. Иако се ради о два потпуно различита предела – планинском и равничарско-ритском, овај простор је јединствена и потпуно повезана еколошка целина, нарочито када је свет птица у питању. Велики број птица живи и сусреће се у оба подручја. Ако би само једно од њих престало да постоји, одређене птичје врсте би нестале из целог подручја.

На Вршачким планинама регистровано је око 150 врста птица, а заједно са Малим ритом, број достиже до 220 врста. Када се узме у обзир да је у Србији регистровано укупно 352 врсте птица, може се рећи да је то прилично велики број за ово, релативно мало подручје. Неке врсте могу се овде видети веома ретко, или су забележене свега у једном случају, као што је мали лабуд, или степска јаја, док су друге врсте свакодневне и честе, као што је велика сеница или сврака. Од ретких и значајнијих врста, можемо поменути следеће – орао кликташ (*Aquila pomarina*), орао змијар (*Circaetus gallicus*), соко ластавичар (*Falco subbuteo*), сабљарка (*Recurvirostra avosetta*), шумска шљука (*Scolopax rusticola*), дугорепа сова (*Strix uralensis*), страдица камењарка (*Emberiza cia*), и друге.

Нажалост, овај значајан и природним вредностима богат простор, већ вековима трпи притиске различитих људских активности. Претварање ритова у обрадиве површине, интензивна пољопривреда, сеча шума, изградња саобраћајница, проширивање насеља,

само су неки од фактора који су утицали и даље утичу на смањење станишта, броја и бројности биљних и животињских врста, међу којима и птица. Дошли смо до тачке када природи треба помоћ, када се без интервенције човека природа не може обновити.

Активности на практичној заштити птица

ШУМСКА СОВА (*Strix aluco*)

– Прве активности на практичној заштити птица започете су 1999. године, више као експеримент и покушај. Врста коју смо тада хтели да заштитимо, или да јој помогнемо у подизању потомства је шумска сова. Након претходног вишегодишњег посматрања стања у природи и популацији ове врсте, утврдили смо да јој недостају места за гнезђење. Разлог ове појаве је интензивна сеча шуме, тако да је на Вршачким планинама шума „млада“, без старих и шупљих стабала, у којима би сове могле да се гнезде. Због недовољно места за гнезђење, поједини парови шумских сова годинама нису подизали потомство. Покушали смо са дрвеним кућицама, прилагођеним за ову врсту, као вештачким дупљама. Чланови Природњачког друштва „Геа“ су од 2002. године постављали кућице широм Вршачких планина, што је довело до пораста и стабилизације популације шумске сове.

Хранилиште за грабљивице на Вршачким планинама, које је новембра 2007. године отворило ЈП „Варош“, управљач заштићеног подручја, веома је важно, јер обезбеђује храну за велики број некрофагних врста птица и сисара.

Младунац дугорепа (уралске) сове

Дугорепа сова на саобраћајном знаку (на путу Вршац-Средиште) децембар 2015

ДУГОРЕПА СОВА (*Strix uralensis*)

– Први и за сада једини подаци о гнезђењу дугорепа сове у АП Војводини потичу са Вршачких планина. Први пар на гнезђењу је пронађен 1998. године и од тада је ова врста редовна у периоду репродукције. Ни ова врста није имала довољно места за гнезђење. Прве три кућице поставили смо у току зиме 2005/06. Једну од њих заузеле су дугорепа сове. До данас број парова је растао, тако да сада знамо за 10 парова, од којих се 9 гнезди у кућицама, а један у природној дупљи. Кућице које постављамо конструисали смо тако да су прихватљиве како за шумске, тако и за дугорепа сове. На Вршачким планинама за сада има око 70 кућица.

БЕЛА РОДА (*Ciconia ciconia*)

Често за своја гнезда бира електричне стубове и жице. Није реткост да се гнездо запали, или да родитељи или младунци настрадају од струјног удара. Постављање челичних платформи издиже гнездо изнад жица и решава проблем. По узору на акције Друштва за заштиту и проучавање птица Србије (ДЗППС) из Новог Сада, а у сарадњи са ЈП „Електропривреда Србије“ и „Електровојводином“, од 2010. године поставили смо 14 платформи по селима у околини Вршца. Скоро све платформе су роде прихватиле.

ВЕТРУШКЕ (*Falco tinnunculus*), СИВЕ ВЕТРУШКЕ (*Falco vesperinus*) и МОДРОВРАНЕ (*Coracias garrulus*)

– Ове три врсте деле исти тип станишта и исти, или сличан начин на који се гнезде. Модровране су изразите дупљашице, чија је бројност значајно опала у другој половини прошлога века, између осталог, и због губитка места за гнезђење, као што су дупље у усамљеним стаблима у равници, дрворедима и гајевима у пољу. Кућице прилагођене за ову врсту биле су право решење. Прве успешне покушаје у овом правцу спровели су чланови Удружења љубитеља природе „Рипариа“ из Суботице. По угледу на ове акције, заједно са члановима ДЗППС и „Рипариа“ и ми смо покушали сличан програм у околини Вршачких планина. Кућице које су постављене за модровране, често су заузимали и ђукови, који имају исти проблеме и потребе. Сличну активност спровели смо и за сиве ветрушке – поставили смо кућице, али су их сиве ветрушке само делимично прихватиле, међутим, обичне ветрушке су их прихватиле масовно, тако да су једном акцијом задовољене две врсте.

Младунац јастреба

Природњачко друштво „Геа“

Дом омладине Вршац
Дворска 28
26300 ВРШАЦ
www.gea.org.rs
geapdvs@hemo.net

Штампање овог издања финансијски је подржао
Покрајински секретаријат за урбанизам,
градитељство и заштиту животне средине
АП Војводине

Аутори текста: Миливој Вучановић и Дејан Максимовић Фотографије: Миливој Вучановић
Дизајн и припрема: Горан Димитријевић - ТА СЕМИРАМИДА, Штампа: ТУЛИ штампарња

15 година
заштите птица
на Вршачким
планинама и
Малом ритиу
кроз активности
Природњачког
друштва „Геа“

Младунац шумске сове

2016.

15 ГОДИНА ЗАШТИТЕ ПТИЦА

на Вршачким планинама и Малом ригу

кроз активности Природњачког друштва „Геа“

Маркирање младунца кукувије

Маркирање младунца сокола ластавичара

Маркирање великог шареног детлића

Баштинска стрнадица

Женка ћука лежи на јајима

Младунци гаврана маркирани колор прстеном

Један од младунца на хранилишту за зрабљивице на Вршачким планинама

Пар гаврана тера белорепана са своје територије

Младунци мишара маркирани колор прстеном

Младунац, легња

Младунци русог сврачка

Пар змијара са младунцем на Вршачким планинама (2014)